

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatum Serie Vigesimo-Octavo De Matrimoniis, &
Sponsalibus, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Qualiter poenae iure civili statutae foeminis, intra annum luctus secundo
nubentibus, iure Canonico correctae sint. §. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76659)

rimonij contractus cedit in præiudicium illius, si forte fa-
perites sit, quique iure suo in casu dubio spondendus non est.
Præterquam quod præsumendum est viuere, dum contrarium
probatum non fuerit, ut constat ex leg. ult. Cod. de sacrosan-
ctis Ecclesiis. Atque ita tradunt omnes in cap. in presentia de
sponsalibus. Quo Textu corrigitur lex uxores ff. de diuortijs, quæ
uxori dubitanti de morte coniugis absentis licentiam con-
cedit nubendi post quinquennium expectatum, vel post qua-
driennium, ut habetur in leg. uxor. Cod. de Repudijs. Itemque
correctum est Authent. hodie Cod. de Repudijs, ubi uxori au-
dienti virum in bello obiisse interdicitur nuptias, quin prius
per se, vel per alium adeat belli ducem, ipsæque iuret obiisse,
& aliorum testimonia recipiat, & insuper expectet per annum.
Non enim hanc diligentiam præstare tenetur. Satis enim est,
si abundè certa reddatur de morte coniugis, ut dictum est in
dicto cap. in presentia, & ita tradunt Gutierr. lib. 2. præct. q. 8.
num. 5. Et de matr. cap. 5. §. 1. n. 1. Sanch. lib. 2. disp. 46. num. 1. & 2.
& alij apud ipsos.

2. Dubium tamen est quæ certitudo requiratur de morte con-
iugis, ut quis possit cum propria auctoritate, tum auctoritate
Iudicis aliud iure matrimonium? Plures, grauiusque Doctores
relati à Sanch. lib. 2. disp. 46. num. 5. consentiunt ad contrahen-
dum matrimonium propriâ auctoritate sufficere certitudinem
probabilem, secus verò ad contrahendum auctoritate
Iudicis. Priorem partem probant ex cap. cum per bellicam, 3. 4.
quæst. 2. ibi. Nec tamen culpabilis iudicetur qui personam eius
mariti, qui iam non esse existimabatur assumpsit. Et ex cap. quoniam
§. Porro, vers. si autem. Et lite non contestata, ibi: Si autem
de carnali coniugio sit agendum, tamdiu alteruter coniugum ex-
pectetur, donec de ipsius obitu verisimiliter præsumatur. At exi-
stimationem, seu verisimilitudinem certitudinis probabilis, seu
opinio præstat. Ergo hæc sufficit. Præterea operans ex cre-
dulitate probabiliter prudenter censetur operari. Secundam par-
tem probant ex cap. in presentia de sponsalibus. ibi. Nec per-
mittas eos auctoritate Ecclesiæ contrahere, donec certum nuncium
recipiant de morte virorum. Et ratione confirmatur; nam Ec-
clesia nequit coniugem, quem suâ auctoritate in matrimo-
nium coniunxit liberum declarare ad nouum matrimonium
incedendum, quin ei constet prius dissolutum esse.

3. Cæterum verius existimo eandem certitudinem requiri, ut
quis propriâ auctoritate nouum contrahat matrimonium, &
ut Iudex id permittat, eo quod Textus in cap. in presentia, de
sponsalibus. æque de utroque casu loquitur: Inquit enim. Non
possunt tales ad aliorum consortium conuolare, nec permittas eos
auctoritate Ecclesiæ contrahere, donec certum nuncium recipiant
de morte coniugis, ubi certus nuncius requiritur, tum ut Ecclesia
eos contrahere permittat, tum ut ipsi contrahere possint. Et in
cap. Dominus de secundis nuptijs cauetur, ne aliquis ad secun-
das nuptias transire præsumat, donec ei constet quod ab hac
vita migraverit coniux eius. Debet ergo certitudo moralis
adesse, non solum ut Ecclesiæ facultatem contrahendi con-
cedat, sed ut quilibet suâ auctoritate contrahere possit. Ratio
verò videtur aperta, quia ea quæ solum præstant probabile
iudicium de morte coniugis insufficientia sunt, ut coniux
suo iure, & possessione spoliatur. Nam esto ex iudicio proba-
bili quis prudenter operetur ea, quæ in nullius cedunt præ-
iudicium, non tamen ea quæ iuri alterius acquisito præiudi-
cant. Neque contrarium probant Textus in cap. cum per bellicam
Cap. quoniam, exigunt namque existimationem, & veri-
similitudinem non quamcumque, sed certam moraliter, ut
tradunt Glossa in d. cap. in presentia in fine. Et ibi Abbas, & in
d. cap. quoniam num. 12. Couaruu. 4. decret. 2. part. c. 7. §. 3. num.
3. Gutierr. 2. præct. q. 8. n. 4. & segg. Malcard. de probat. conclus.
1074. num. 4. Sanch. lib. 2. disp. 46. num. 6. Coninch, disp. 2. §. dub.
2. in fine. Et alij apud ipsos.

4. Quæ autem certitudinem morale præstent prudentis ar-
bitrio relinquunt spectatis circumstantiis, ut optimè aduertunt
Couaruu. Gutierr. & Sanch. supra. Ea tamen certitudine
habita poterit coniux ad secundas nuptias transire nullâ li-
centiâ ordinarij requisita, quia nullibi cauetur hanc licentiam
exposulandam esse, sicuti notauit Syluest. verbo Matrimonium
8. q. 13. dicto 4. Gutierr. lib. 2. præct. q. 8. num. 9. & de matr. cap.
5. in fine.

5. Sed an vnus testimonium de morte prioris coniugis suf-
ficiat hanc morale certitudinem præstare? Affirmant Ab-
bas in dicto cap. in presentia. v. 6. Et ibi Hostiens. ad finem. An-
gelus, verbo Matrimonium 3. impedim. 13. Veracruz 1. part.
speculi art. 42. conclus. 1. Gutierr. lib. 2. præct. q. 8. num. 4. & de
matr. c. 5. num. 2. Mouentur ex dicto cap. in presentia, ubi
solum certus vnus testis, certus inquam, qui spectatâ
qualitate personæ, & modo deponendi prudenter iudicetur
certum deponere.

6. Alij verò, è quorum numero est Bart. in leg. 2. §. si dubitetur
num. 1. ff. quemadmodum testamenta aperiuntur. Man. 1. r. sum.
cap. 23. num. 2. Sanch. lib. 7. disp. 46. num. 12. consentiunt vnus tes-
timonium, nisi alijs coniecturis adiuuetur insufficientem esse.
Ducuntur, quia vnus testimonium non plene probat, sed
semiplene, id est solum probabile iudicium generare po-

test, non certum. Ob quam causam in leg. iurisurandi, ff. si
mili modo. Cod. de Testib. Et cap. veniens, in fine. de Testibus, di-
citur vocem vnus nullius esse, id est nullius effectus esse ad
sententiam proferendam. Si enim in causis pecuniariis ex
vnus tantum testimonio nequit Iudex possidentem suâ pos-
sessione priuare, quomodo poterit in causâ matrimoniali in
qua grauis noxamentum vertitur.

Cæterum hæc sententiæ est videatur opposita te ipsa con-
ueniant; nam sententiæ Bart. vera est, dictum vnus testis per
se spectatum insufficientem esse, cui non opponitur prior sen-
tentiæ concedens vnus testimonium sufficere, quia id
concedit quando maior probatio haberi non potest, & testis
ex modo deponendi certum deponere præsumitur. Quod
manifestè colligitur ex dicto cap. in presentia, ubi Textus
loquitur de maritis, qui causâ captiuitatis, vel peregrina-
tionis septennio aberant, de quorum vita, vel morte uxores
certificari non poterant etsi diligentiam adhibuerint. Quo
casu decedit Textus, si certus nuncius ad sit, id est si vnus qui
fide dignus sit, & verbis verosimilibus de morte coniugis tes-
tetur, sufficiens esse, ut ad secundas nuptias possint transire.
sic has sententiæ conciliat Gutierr. de matr. cap. 5. num. 2.
& videtur expressum in lege regia. §. tit. 17. part. 7. [Omnis de-
cimus que siendo el marido de alguna mujer captiuo, o yendo
en Romeria, o por otro algun lugar estauado, si a la mujer
veniesen nuebas del, o mandado que era muerto, e la perso-
na que se lo dice fuese buerto de creerse de pues se casase ella
con otro maguer no fuese muerte el marido primero, e tor-
nase a ella no la podria acufar de adulterio, por quanto ella
se caso cuidando que lo podia haçer con derecho.] Et ibi
Gieggor. Lopez adducens Textum in d. cap. in presentia de
Sponsalibus.

Ex his inferretur famam præcisè de morte coniugis insuffi-
cientem esse ad secundum matrimonium incedendum, quia
fama vt potè orta ob incerto Authore, & sapè fallaci certi-
tudinem morale non præstat, ut deciditur in c. vestra de co-
habitati. clericor. At si hæc fama alijs adminiculis adiuuetur,
quæ prudentis arbitrio certitudinem faciunt moralem, ut si
mors contigerit in bello, vel in loco distanti, vel vir sit senex,
vel æger, vel non reddidit cum redire promisit, sufficiens vide-
tur, ut possit coniux ad alias nuptias transire, quia fama is
circumstantijs vestita certitudinem moralem præstat, iuxta
Glossam in cap. quoniam frequenter, verbo præsumatur, v. licet
non contestata. Et tradit Abbas in cap. in presentia de sponsalibus,
num. 6. Nauar. cap. 22. num. 53. Malcard. concl. 307 §. num. 4.
Gutierr. d. cap. 5. num. 4. Sanch. disp. 46. num. 15. & alij apud
ipsos. Fama verò probanda est duobus testibus omni excep-
tione maioribus, qui deponere debeant ea fide dignis audi-
uisse, et quæ in illo loco publicum, seque credere rem ita se
habere. Quinimò si coniecturæ probabilis mortis coniugis
non adsint explicare debeant à quibus personis audierint, nisi
fortè sex vel octo testibus fama comprobetur, sicuti hæc
omnia latius prosequitur Malcard. conclus. 749. & concl. 1074.
Thom. Sanch. d. disp. 46. num. 16. Leonard. Lelhus. lib. 2. de iur.
cap. 29. num. 144.

§. II.

Qualiter pœnæ Iure Ciuili statuta fœminis, intra
annum luctus secundò nubentibus, Iure
Canonico correctæ sint?

1. Qualiter annus luctus computandus sit?
2. Prima pœna est infamia.
3. Secunda ne posteriori viro possit in vltima voluntate relin-
quere vltra tertiam partem suorum bonorum.
4. Tertia est incapacitas cuiuscumque hereditatis, & legati à
quocumque præter maritum relicta.
5. Quarta, ut omnia relicta in vltima voluntate à marito pri-
ori amittat.
6. Quinta, ne sanguineis vltra tertium gradum ab intesta-
to succedere possit.
7. Sexta, ut filijs prioris matrimonij medietatem suorum bono-
rum concedat.
8. Hæc pœnæ non incurrunt uxor, si primum matrimonium, vel
secundum non subsistit.
9. Hæc pœnæ non extenduntur ad virum, qui intra annum lu-
ctus uxoris, ducit.
10. Omnes prædictæ pœnæ Iure Canonico sunt correctæ, etsi aliqui
contrarium censent.
11. Sublate sunt hæc pœnæ non solum in foro Ecclesiastico, sed
etiam seculari.
12. Uxor nubens intra annum luctus capax est cuiuscumque he-
reditatis siue ab extraneo, siue à marito relicta.
13. Propositur questio, An legatum relicto sub conditione, ne
ad secundas nuptias transiret, quodque intra annum lu-
ctus posset non potest, correctura sit Iure Canonico?

- 14 Iure Canonico correpta non est prædicta dispositio.
- 15 Qualiter alimenta uxori viduæ præstanda sint ab heredi-
bus mariti, si ad secundas nuptias transierit?
- 16 Quis de veste luxurii?
- 17 Quis de lecto quoridiani?

Plures sunt pœnae iure Ciuili impostæ fœminis intra an-
num luctus nubentibus, vt constat ex *tot. tit. Cod. de Secun-
dis nuptiis*. Annus luctus computatur à die mortis prioris vi-
ri, & ignoranti credit iuxta *leg. genero. ff. de his qui notantur infam-
ia*. Hæc pœnae statutæ sunt, tum vt filij post mortem prio-
ris coniugis nati ad ipsum sciuntur pertinere, tum ne vllus
suspiciari possit vxorem cupiditate noui matrimonij incundi,
viri morti cooperatam esse, vt expressè deciditur in *lege regia
3. tit. 6. p. art. 7. Et ibi Greg. Lopez in gloss. vlt.*

Prima pœna viduæ nubentis intra annum luctus, est infam-
ia, quam incurrit ipso iure tam ipsa, quam vir eam ducens,
vt habetur in *leg. 1. Cod. de secundis nuptiis*, iuncto *Authen.
de nuptiis §. prima siquidem collat. 4. Et tradit Bald. in dicta leg.
1. num. 1. ver. infamias*. Et ibi *Salicet. num. 1. notab. 1.* Requiritur
tamen sententia declaratoria delicti, seu facti scilicet matrimo-
nio secundò contracti, vt rectè aduertit aliis relatis *Sanch.
lib. 7. disp. 87. num. 3.*

Secunda pœna est, ne posteriori viro possit in vltima volun-
tate relinquere vltra tertiam partem suorum bonorum ex
dicta leg. 1. Cod. de secundis nuptiis. Ex quo fit manifestè neque
in vita posse vltra hanc tertiam partem illi donare. Nam cum
omnis donatio inter coniuges irrita sit, nisi morte donantis
confirmetur, & hæc confirmari nequit vltra tertiam partem,
efficitur vltra tertiam partem donari in vita non posse. Atque
ita docent *Glossa in dicta leg. 1. verbo testamento*. Et *Salicet.
num. 1. Sanchalios referens d. disp. 87. n. 4.* Quod si mulier
secundum virum infatuat heredem suorum bonorum, cen-
sent *Glossa*, & *Salicet. locis allegatis* validam esse institutio-
nem, ne mulier testata & intestata decedat, ad obligari virum
heredibus ab intestato omnia restituere tertiam parte exceptâ
Bartolo autem in dicta leg. 1. num. 1. & Baldo. num. 1. placet
institucionem valere quoad tertiam partem, & quoad reliquas
cedere hereditibus ab intestato, quod mihi magis probatur.
Neque obest quod mulier partem intestata decedat ex casu
aliquo speciali, & à lege inducto.

Tertia pœna est, vt ea mulier nubens intra annum luctus
reddatur incapax & inhabilis cuiuscunque hereditatis, legati,
fideicommissi, donationis causa mortis à quocunque præter
matrim hęc relinquatur ex *dicta leg. 1. Cod. de secundis nup-
tiis*: ibi: *Omnia præterea hereditatum, legatorum, fideicom-
missorum, & suprema voluntate relicta, mortis causa donationum
sunt expers*. Hæc namque omnia ab hereditibus, aut ab in-
testato succedentibus vindicari iubemus. Notandum inquam
est verbum *expers*, quod denotat nullam partem in eo relicto
habere posse, iuxta *leg. expertes literarum. Cod. de decurionib.
lib. 10.* Item notandum verbum *vindicari*, quod probat in
vindicans dominio rem ex *litere. Leg. in rem actio. 2. §. ff. de
Res vindicant.* ac proinde vxorem nubentem nullum domi-
nium in sibi relicta acquirere, sed ea omnia hereditibus, vel
successoribus ab intestato competere. Atque ita tradunt in
*dicta leg. 1. Alberti. num. 1. in fine. Et ibi Cynus in princ. notab.
3. & num. 6. 7. 8. Salicet. num. 1. notab. 2. Decius num. 10. notab.
3. quos refer. & sequitur Sanch. dicta disp. 87. num. 8.* vbi op-
timè insert obligatam esse vxorem nullâ expectatâ senten-
tia iudicis hæc sibi relicta aliis hereditibus, seu successoribus
ab intestato restituere, vipotè quæ nullum dominium in iis
acquistiuit, neque capax est acquirendi.

Quarta pœna est, vt omnia relicta in vltima voluntate à
marito prioris amittat, vt constat ex *dicta leg. 1. Cod. de secun-
dis nuptiis*. Exprimitur autem specialiter hæc pœna vltra præ-
cedentem, eo quod mulier intra annum luctus nubens non
redditur incapax donationis inter viuos à quocunque alio
præter maritum factæ. At donationis factæ à marito omni-
no incapax est, cum enim durante matrimonio donata à ma-
rito vxori non acquirantur, nisi morte confirmata sint, in mor-
te autem incapax fit cuiuscunque à marito relicti, sit sanè nihil
a marito donatum retinere posse, sed omnia hereditibus, vel
successoribus mariti obligatam esse reddere, vt expressè ha-
bentur in *lege regia 3. tit. 12. part. 4.* ibi: *[debe de perder las ar-
thas, y la donacion que le fizo el marido finado, y la otras que
le fizo el marido finado. Y las otras cosas que le hubiese
dexado en su testamento, e deben las de auer los hijos que
fincaren del, y si hijos no dexare los parientes que hubieren de
heredar lo suyo.]* Atque ita tradunt *Bald. in dicta leg. 1. num.
6. Et ibi Decius num. 5. notab. 13. Surdus de alimentis. tit. 7. §. 1. 2.
num. 14. Sanch. aliis relatis d. disp. 87. num. 10. & num. 13.* re-
ctè aduertit hæc intelligenda esse de donatis titulo lucratiuo,
non oneroso, quia de his tantum prædicta lex 1. loquitur,
ideoque non comprehendit sponsaliticium largicionem,
quia hæc non titulo lucratiuo, sed remuneratorio con-
ceditur. Et præcipue quia hæc constante matrimonio ac-
quiritur vxori, vnde eâ priuari non possit nisi accedente sen-

tentiâ condemnatoriâ, vel saltem declaratoriâ criminis, seu
facti.

Quinta pœna est, ne consanguineis vltra tertium gradum
ab intestato succedere possit; habetur in *dicta leg. 1. Cod. de
secundis nuptiis*, & docent ibi *Baldus num. 8. Decius num. 20.
Sanch. num. 15.*

Sexta est, vt filiis prioris matrimonij medietatem suorum
bonorum concedat. *Leg. si qua mulier. 4. Cod. ad Senatus-Consul-
tum. Tertullianum. Et §. prima siquidem. Authen. de Nuptiis,
collat. 4.* Hæc autem qua ratione pœna est, & non declaratio
bonorum, quæ aliâ filius competunt necessario requirit sen-
tentiam saltem declaratoriam, cum sit priuatio iuris iam le-
gitimè quæsit.

Hæc tamen pœnas non incurrit vxor secundum probabi-
liorem sententiam; si eius matrimonium pumta nullum
fuit, quia re ipsa non nupsit secundò, & docuit aliis relatis
Ripa in Rub. de secundis nuptiis, num. 14. Et idem videtur dicen-
dum, si matrimonium secundum non subsistit, esto primuum
legitimum fuerit, quia re ipsa secundò non nupsit. Et licet
priori viro iniuria facta sit, & fortè grauior contrahens irritè
secundas nuptias, non obinde inferatur efficiendam esse pœnis
impositis secundò nubentibus, cum ipsa solum apparetur
nubat, & non verè, & propriè. Vt cum in foro externo digna
est, vt prædictis pœnis afficiatur, sicut notauit *Sanch. dispu-
ta. 87. n. 18.* Neque item in prædictis pœnas incidit coniux
secundò nubens, si primuum matrimonium consummatum non
fuit, vel secundum intra annum luctus non consummetur. Nam
cum hæc lex pœnalis sit, & libertati matrimonij non leuiter
obstans, verba illius in omni proprietate lumenda sunt. At hæc
lex 1. Cod. de secundis nuptiis videtur verbo *maritus*, & verbo *nup-
tiarum*, quæ solum matrimonio post consummationem ap-
plicantur. Atque ita defendit aliis relatis *Sanch. d. disp. 87. n.
19.* Quod verò vidua ætatis minoris sit, si secundò nubat in-
tra annum luctus, nullatenus à prædictis pœnis ob eam cau-
sam excusari poterit, quia *dicta lex 1.* generaliter, & indistin-
ctè loquitur, sicuti notantur *Bald. ibi. post. princ.* Et *Decius,
num. 2. §. 21.*

Illud est ferè apud omnes certum teste *Sanch. lib. 7. disp.
87. num. 20.* nullomodo has pœnas esse extendendas ad vi-
rum qui intra annum luctus vxorem secundò ducat, vt expres-
sè notatur in *§. prima siquidem. Authen. de Nuptiis, collat. 4.*
ibi: *Sed viri quidem ibant omni obseruatione securi.* Et colligitur
ex *dicta leg. 1. Cod. de secundis nuptiis*, & *leg. si qua mulier.
Cod. ad Senatus-Consultum Tertullianum*, quæ expressè de
vxore loquuntur, & licet dispositum in vno correlatiuo in
alio ceteri debeat dispositum, id subsistit quando est
eadem ratio in vtroque, quæ tamen non est in præsentia cum
fœminis competat viros lugere, ac proinde à nuptiis abstin-
ere. Secus verò vitis qui lugere vxores non compelluntur,
leg. vxores. ff. de his qui notantur infamia. His politis,

Esti aliqui censent iure Canonico prædictas pœnas corri-
giri non posse, cum non tendant ad impediendum matrimo-
nium absolute, sed ad impediendam illius accelerationem.
Alij verò iudicent solam pœnam infamiae sublatam esse, si-
quidem illius tantum mentio facta est in *cap. finali. De secun-
dis nuptiis*. At verissima, cõmunissimaque sententia docet om-
nes prædictas pœnas correctas esse, quod optimè posuit præ-
stare Ius Canonicum, tum vt libertati matrimonij faueret,
tum vt periculum peccandi in viduis euitaret, quæ rationes
æquè in aliis pœnis, ac in pœna infamiae procedunt, cum ex
timore aliarum pœnarum detineri coniux posset, est tentati-
onibus carnis vexata à matrimonio contrahendo, sic pluri-
bus relatis *Couarru. in 4. decret. 2. p. cap. 3. §. 9. num. 1. & 61
Gregor. Lopez leg. 3. verbo falsa vn año tit. 12. part. 4. Gutierrez
in leg. nemo potest. ff. de legatis 1. & de mar. capit. 208. num. 3.
Sanch. innumeros referens. lib. 7. disp. 87. num. 23. & expres-
sè decidit in *leg. regia. 3. tit. 1. lib. 5. noua collect. ibi. [Manda-
mos que las muieres viudas puedan libremente casar dentro
del año, &c. sin alguna pena, y sin alguna infamia, &c. no
obstante quales quier leyes defueros y ordenamientos, y
otra quales quier leyes, &c.]* Quod adeò verum est, vt est
vidua nubat in ea parte anni, vt meritò dubitari possit à quo
proles sit an à priore, vel posteriori marito, non obinde in
aliquam pœnam incurrit. Quia Textus in *dicto cap. fin.* & *lex
regia indistinctè, & generaliter facultatem nubendi conce-
dunt, neque ad aliquam anni partem restringunt, vt alios re-
ferens docet Couarru. in 4. decret. 2. p. cap. 4. §. 9. num. 3. An-
ton. Gabriel lib. 3. cõmunis opin. tit. de secundis nuptiis, concl. 5.
num. 6. Sanch. lib. 7. disp. 87. num. 26. Gutierrez. cap. 108. nu-
mero 7.**

Neque solum huiusmodi pœnæ sublatae sunt quoad forum
Ecclesiasticum, sed etiam quoad forum seculare aliâs si in fo-
ro seculari obseruandæ essent, meritò vidua à contrahendo
matrimonio detineretur, ne legalis infamiae, aliarumque
pœnarum isoraram in illo foro sustineret contra Textum in
dicto cap. fin. De secundis nuptiis. Atque ita vt certum tradit
*Glossa ibi Ioann. Andreas numero 5. Alexand. de Neuo nu-
mero 12. Petr. Surdus de alimentis. tit. 7. quæst. 22. numero 14.*

Sanch.

Sanch. lib. 7. disputat. 87. numero 27. Gutier. capit. 108. numero 8.

12 Ex quo fit vxorem intra annum lectus nubentem non solum capacem, & habilē esse cuiuscunque hereditatis, & legati, seu donationis causā mortis ab extraneo relictae, sed etiam relictae à marito; quia hæc inhabilitas, pœna gravissima erat, retardareque poterat à matrimonio, ideòque sublata est ab Ecclesia, vt aliis relatis docuit Sanch. num. 25. Gutier. num. 5. Et eadem ratione sublata est pœna, de qua in leg. si qua mulier. 4. Cod. ad senatus-Consultum Tertulian. Et in Auth. de nuptiis. §. prima siquidem, coll. 4. nempe quod mulier intra annum nubens teneatur medietatem suorum bonorum filiis prioris matrimonij concedere, quia hæc etiam est pœna in odium festinationis nuptiarum inducta, ideòque abroganda sicut & alia pœna, vt notantur aliis relatis Sanch. num. 28. Gutier. d. cap. 108. num. 9.

13 Superiunt aliquot quæstiones. Prima, An ex dicto cap. fin. de secundis nuptiis. & leg. regia 3. tit. 1. lib. 5. collect. correctum sit Authent. cui relictum. Cod. de iudicia viduit. tollenda. Et Authent. de nuptiis. §. que verò, vt vers. unde sancimus, collat. 4. quibus statuitur legatum coniugi ab altero coniuge, seu extraneo relictum sub conditione, ne ad secundas nuptias transeat minimè, peti posse intra annum lectus, nisi spes nuptiarum deficiat; at transacto anno peti posse præstari cautione de re cum fructibus restituenda, si conditioni paritum non fuerit? Videtur namque correctum esse, eo quod abque causa legatarius impediatur à petitione legati toto anno lectus, cum tamen legatum, cui nullum tempus à testatore designatum est statim legatario cedat. Quod si dicas impediri à petitione legati eo anno, quia præsumitur durante anno abstinere à nuptiis potius timore pœnarum, quam ob retinendum legatum? Obstat, quia prædicta lex exquæ de legatis viro ac vxori relictis loquitur, cum tamen vir ducens vxorem intra annum lectus nullas incurat pœnas. Non igitur in timore pœnarum fundari poterat prædicta prohibitio, ac proinde vt contraria nuptiis censi debet abrogata.

14 Ceterum tenendum est prædictam legem Iure Canonico, aut regio correctam non esse, eo quod nullam pœnam contineat, sed dispositionem voluntati testatoris maxime fauorem. Quippe cum testator velit legatum legato acquiri sub ea conditione abstinendi à nuptiis, & huic voluntati faueat maxime, ne legatum statim concedatur, illius enim detentione per annum legatarij voluntas abstinendi à nuptiis cognoscitur, sit sane Iure Canonico, aut regio eam dispositionem nullatenus corrigi. Et licet leges Imperatorum quatenus tales sunt, nullam vim in Hispania obtineant, tamen vt sunt rationi naturali conformes, neque legibus Hispania contraria omnino feruntur, vt late probat Burgos de Paz in leg. 1. Tauri à num. 20. Cum ergo dispositio Authent. cui relictum nec pœnalis sit, nec contraria Iuri Canonico, aut nostro regio seruanda est. Atque ita tradit Acosta in leg. cum tale §. si arbitratum, num. 3. ff. de conditionib. & demonstrat. Sanch. lib. 7. disputat. 87. num. 29. Gutier. dict. cap. 108. num. 18. & sequentibus.

15 Quæstio secunda est circa alimenta vxori viduæ præstanda ab hæredibus mariti. Etenim hæredes mariti obligantur vxori superstiti dotem consistentem in bonis immobilibus statim tradere, at consistentem in bonis mobilibus, se momentibus, & incorporabilibus post annum à die mortis mariti, iuxta leg. vni. §. exactio Cod. de rei vxoris actione, & legem regiam penult. tit. 1. part. 4. A qua vetustissima doctrina duo casus excipiendi sunt in quibus bona dotalia mobilia statim post mortem mariti sunt restituenda. Primus, si in testamento ea bona præcipiantur à marito vxori restitui. Vt enim legatum illud aliquid operetur. Statim ea bona restituenda sunt, iuxta leg. 1. ff. de Dote prælegata, & §. sed si vxori instituit. Ad leg. Valerianam. Et tradit Sord. de aliment. tit. 7. q. 22. num. 11. & 12. Barbosa in leg. 2. ff. Solutio matrimonio, num. 36. Secundus est, si maritus promisit dotē solum matrimonio restitutum, quia illa promissio vt aliquid operetur videtur facta de restituenda statim dote, d'lationique legali renunciam, iuxta Bart. in leg. si diuortio, num. 5. ff. de verbor. obligationib. Et tradit Barbosa supra, & Gutier. d. cap. 108. num. 17. Interim autem quod dos in his rebus mobilibus consistens non restituitur, obligantur hæredes mariti pauperem vxorem superstitem alere ex sententia Glossæ communiter receptæ in dicto §. exactio, verbo restituendis. Ex in leg. diuortio, gloss. 2. ff. Solutio matrim. Et tradit pluribus relatis Matienzo in leg. 3. gloss. 2. num. 10. tit. 1. lib. 5. noua collect. Barbosa in leg. 2. in princ. n. 16. ff. Solutio matrim. Verum si prædicta vidua intra annum lectus nubat, cessat obligatio in hæredibus eam alendi, tamen si dotem intra illum annum non restituant, sicuti non obligantur restituere nisi in casibus supra dictis, vt relato Iason. in §. fuerat, n. 35. in sit. de actionib. docuit Matienzo supra n. 4. Barbosa num. 31. Couarru. 2. p. decretal. cap. 3. §. 9. numero 9. Sur. de aliment. tit. 7. q. 22. num. 9. Sanch. lib. 7. disp. 87. num. 30. Gutier. cap. 108. num. 14. & alii apud ipsos. His positis.

Dubium est, An hæc adsciscitur dispositioni cap. fin. de se-

cundis nuptiis, siquidem viduæ transeunt ad secundas nuptias intra annum lectus denegantur alimenta alioquin præstanda. Sed dicendum est nequaquam prædicto cap. adsciscitur, neque illam consuetudinem vilo Iure Canonico corrigi. Quippe viduæ pauperi ad secundas nuptias transeunt non denegantur alimenta ab hæredibus mariti in pœnam, seu odium festinationi matrimonij, sed quia iam maritus coepit obligatio alendi. Quare si ab hac obligatio maritus excusetur, eo quod inops sit, hæredes prioris mariti dum dotem non restituant cessare non debeat ab alimentis præstandis. Sic Antonius Cuchus lib. 1. institut. maiorat. t. 1. n. 100. Matienzo in leg. 3. gloss. 2. num. 19. tit. 1. lib. 5. recopilat. Sanch. lib. 7. disp. 87. n. 30. Gutier. cap. 108. num. 18.

Quæstio tertia est circa vestes lugubres, quas hæredes mariti defuncti vxori superstiti concedunt. Qua in re variegata sententia, vt videtur est apud Matienzo dicta leg. 3. gloss. 2. de num. 39. Couarru. 4. decret. 2. part. cap. 3. §. 9. num. 10. Gutier. lib. 2. pract. q. 95. à num. 6. Antonius Cuchus lib. 5. instit. maiorat. tit. 12. num. 10. Sanch. lib. 7. disp. 87. num. 31. Alij aliter hæredes mariti obligatos esse vxori superstiti vestes lugubres concedere, quando obligari sunt alimenta præstare. Alij consentiunt semper esse obligatos viles, & ordinarias vestes concedere, secus magni valoris. Quod si nubat obligatam esse hæredibus restituere eas vestes pretiosas, secus viles, quia pretiosæ videntur sub ea conditione donari, viles autem absolute. Ego vero existimo in hac parte seruandam esse consuetudinem. Quod si de consuetudine non constet, credo probabilius non nullatenus viduam transeuntem ad secundas nuptias obligatam esse vestes lugubres siue modici, siue magni pretij hæredibus restituere. Nam si hæredes obligati erant vel ex consuetudine, vel titulo alimentorum has vestes lugubres vxori superstiti concedere, non possunt ab ea transeuntem ad secundas nuptias repetere, quia eo casu loco alimentorum succedunt, quæ semel præstata nunquam restituntur. At si hæredes abique vlla obligatione has vestes lugubres vxori superstiti concesserint, cum ea concessio facta non fuerit sub expressa conditione, ne ad secundas nuptias transeat, non videtur vxori obligata ad eas vestes reddendas. Verum casu quo vxor transeuntis ad secunda vota, & infra annum lectus teneatur prædictas vestes lugubres restituere, vt placet pluribus relatis à Sanch. dicta disp. 87. num. 31. nequaquam excusetur ab hac obligatione ex dicto cap. fin. de secundis nuptiis. quia hæc restitutio non est ob pœnam secundarum nuptiarum, sed quia secundis nuptiis contractis defecit conditio sub qua vestes illæ concessæ erant. Atque ita docent Anton. Cuchus, Matienzo Gutier. & Sanch. loc. alleg.

Quæstio quarta est de lecto quotidiano, quod ex bonis coniugis defuncti tradendum est superstiti iuxta leg. 6. tit. 6. l. 1. feri. Quæ sic ait. [Si el marido, o la mujer muere, e el lecho que auia quotidiano siuque al viuo, y si se casare tomelo a particion con los herederos del muerto.] an inquam hæc obligatio reddendi lectum iure Canonico abrogata sit; Et dicendum est nequaquam abrogatam esse, quia hæc obligatio tam virom, quam feminam ad secunda vota intra annum lectus transeuntem respicit, cum tamen pœna iure Ciuili inducitur solum vxorem alitragant. Præterea hæc obligatio non est pœna nuptiarum, sed legalis quædam dispositio concedens coniugi infra annum à nuptiis abstinente lectum ex bonis coniugis defuncti. At transeuntis ad secunda vota intra illum annum medietatem tantum, vt ex communi sententia tradit Sanch. lib. 7. disp. 87. n. 32.

Nomine lecti quotidiani non venit intelligendum sericum, & pretiosum, quo tempore matrimonij coniuges utebantur, sed quod fuit conueniens statui viduali iuxta personarum qualitate, vt pluribus firmat Menoch. lib. 1. præsumpt. l. 34. n. 5. Gutier. lib. 1. pract. q. 93. num. 6. Sanch. disp. 87. num. 34. Sed an veniat intelligendus cancellus, hoc est cama de matiera? Negat Quésada lib. diuersar. quæstion. cap. 28. circa finem. Gutier. lib. 2. pract. q. 95. in fine. n. 22. Argum. leg. hæres meus. §. fin. ff. de legatis 3. vbi idem censetur legati lecti te situridino, etiam si habeant pedes inargentatos, quia illorum fuit facta expressa mentio. Cum ergo in hoc legato nullus fiat mentio cancelli, hic non venit intelligendus. S. d. hoc argumentum non viget, expressio namque lecti restituendæ inducit obligationem concedendi cancellum quantumvis ornatum, qui deficiente expressione concedendus non esset, bene tamen communis, & vulgaris. Nam cum lecti omnes frequenter & plurimum habeant cancellum legato lecto ea omnia intelligenda sunt, quæ lectum communiter componunt. Si enim vt inquit Gutier. & Quésada comprehenduntur puluinaria hoc est almoodas, y colchones, syndones, & lodices, id est mantas y sabanas ex Textu & Glossa in leg. in statum. ff. de verbor. significat. & ornamenta lecti, id est corrimas de la cama y cobertor, per Textum in leg. liberum. §. fin. ff. de legatis 3. cur non armatura lecti comprehendendi debeat, cum abique illa nullus ferè lectus consistat?

Hic lectus deducendus est ex bonis coniugis defuncti superlucrat, si adint, sin minus ex capitali ei competenti debi

debitis ex iustitia prius solutis. Quod si ad horum solutionem bona illius præter lectum insufficientia fiat, non est lectum concedendum, quia huiusmodi lectus conceditur per modum successions, & hæreditatis, ut indicat titulus, & Rubrica de las herençias, sub quo lex collocatur. At hæres, & successor nemo esse potest bonorum defuncti nisi ære alieno deducto, quia illius bona tantum sunt quæ superflua deducto ære alieno. Ex leg. subgenarum. §. bona ff. de Verbor. significat. Leg. fructu ff. Solutio matrimonio. Et aliis relatis a Baëza de non meliorandis ratione dotis filiabus, cap. 22. à n. 1. Et seqq. Atque ita tradit Gutier. lib. 2. pract. q. 94. per totam. Sanch. lib. 7. disp. 87. n. 3. 1. Zueallos in suis qq. pract. q. 1. n. 10.

Predictum lectum coniux superfluis accipit præstia cautione de illo reddendo ad partitionem, si ad secunda vota transeat scilicet intra annum lectus, ut aduertit Gutier. d. lib. 2. pract. q. 95. num. 15. Quare si vir, vel femina ad secunda vota intra annum lectus transeat statim tenetur in conscientia lectam acceptum reddere, ut inter ipsum, & mariti hæredes diuidatur enim indicant illa verba. [Et si se casare torneo a partion con los hæredes del muerto.] Quid enim est inquit Gutier. supra. [torneo a partion con los hæredes del muerto,] quam ipsam diuidere cum eisdem hæredes in ultimatione? Sed hoc intelligendum videtur casu quo ex bonis superlucrativis deductus sit, quia eo casu diuidendus erat. Nam si nulla superflua bona superlucrativa, sed ex capitali defuncti fuit lectus deductus placet Gutier. d. q. 95. à num. 17. integrè hæredibus defuncti esse reddendum, quia lectus hac lege integrè illis competeat. Quod certè difficultate non caret, cum lex de quolibet lecto sine ex bonis superlucrativis, siue ex capitali defuncti deducto absolute statuat reddendum esse non ut cunque, sed ad partitionem, hoc est ut inter ipsum, & hæredes defuncti diuidatur.

§. III.

Quæ sint pænæ Iure Ciuili statutz in fauorem filiorum prioris matrimonij, & an hæ Iure Canonico abrogatz censentur?

- 1 Prima pænna. Coniux transiens ad secundas nuptias amittit proprietatem omnium bonorum, quæ à coniuge defuncto habuit, referuaturque filiis prioris matrimonij retento solo usufructu.
- 2 Secunda. Ne coniux siue vir, siue femina secundum matrimonium contrahens possit dare nouo coniugi plus, quam dederit vni ex filiis prioris matrimonij, cui minus dedit.
- 3 Tertia. Secundò nubens amittit filiorum tutelam.
- 4 Non sufficit ad amittendam tutelam matrimonium esse ratum, est aliqui contrarium opinentur.
- 5 Transitu factò ad secundas nuptias ipso iure amittitur tutela.
- 6 Si maritus uxorem tutricem filiorum relinquat in testamento, communis sententia defendit ipso iure amitti tutelam.
- 7 Si exprimit esto ad secunda vota transeat, probabilis est officio Iudicis expelli à tutela debere.
- 8 Plures docent hanc pænnam extendi ad patrem secundam uxorem ducentem. Sed oppositum tenendum est.
- 9 Quarta pænna. Vidua filiorum tuorum transiens ad secundas nuptias, quin prius adeat Iudicem incidit in omnes pænna, quæ viduis infra annum lectus nubentibus imposita sunt.
- 10 Quinta. Aliquibus placet matrem transuentem ad secundas nuptias amittere testamenti executionem. Sed contrarium tenendum est.
- 11 Potestas testandi uxori à marito concessa non expirat ob transitum ad secundas nuptias.
- 12 Sexta pænna est priuatio educationis filiorum.
- 13 Per transitum ad secundas nuptias non priuari educatione filiorum, sed venire priuandam plures Doctores censent.
- 14 Probabilis existimo ipso iure priuatum esse educatione, nec Iudicem posse ei illam concedere.
- 15 Satis sit oppositis fundamentis.
- 16 Hæc pænna non extenditur ad patrem transuentem ad secundas vota.
- 17 Septima pænna asseritur à pluribus esse, ne possit mulier secundò nubens exemplariter substituere filio mente capto, muto, & surdo, &c.
- 18 Hanc sententiam admittit Greg. Lopez, cum substitutio ini-quo antio presumitur facta.
- 19 Verus est non priuari matrem secundò nubentem potestate exemplariter substituendi.
- 20 Supposita priori sententiâ est gravis questio, an substitutio exemplaris facta à matre vidua reddatur irrita ipsa potestà ad secundas nuptias transuente. Et referuntur Ferr. de Castro. Sum. Mor. Part. V.

- plures sententia.
- 21 Verus est substitucionem non euanescere.
  - 22 Pater secundò coniugatus non priuatur potestate exemplariter substituendi in omnimoda sententia.
  - 23 Octaua pænna solet assignari priuatio succedendi in tacita pupillari substitutione. Sed non est admittenda.
  - 24 Nonna pænna est priuatio priuilegio honoris mariti.
  - 25 Decima, ne teneatur filius alicui diues dotem sue matris pauperi secundò nubenti constituere.
  - 26 Undecima. Nequit ad secundas nuptias transiens donationem filio factam reuocare ratione ingratiitudinis.
  - 27 Duodecima est amissio tacita hypotheca, quam vidua habet in bonis mariti, iurisque prelationis. Sed non admittitur.
  - 28 Decimasertia est tum obligatio, quam pater habet rogatus ab auo restituendi hæreditatem filijs, tum obligatio prestandi cautionem de bono visu ad venditionem.
  - 29 Decimaquarta est obligatio, quam subit mater filij bona administrans de modicis.
  - 30 Possunt coniuges se obligare sub aliqua pænna abstinere à secundo coniugio priori dissoluto.
  - 31 Prædicta pænna Iure Canonico non sunt irrita.

Sanch. lib. 7. disp. 88. à num. 2. vsque ad 37. refert has pænna, & casque optime explicat, idèque eius ordinem sequemur.

Prima igitur pænna est, ut coniux transiens ad secundas nuptias amittat proprietatem omnium bonorum, quæ coniuge defuncto habuit, referuaturque filiis prioris matrimonij retento solo usufructu, iuxta leg. femina Cod. de secundis nuptiis, & tradit Gab. lib. 3. commun. opin. rit. de secund. nupt. concl. 1. à n. 18. De qua pænna agemus §. sequenti.

Secunda ne coniux siue vir, siue femina secundum matrimonium contrahens possit dare nouo coniugi in dotem, vel alio titulo plus quam dederit siue in vita, siue in morte vni ex filiis prioris matrimonij cui minus dedit: sic habetur in leg. hæc edita l. 6. in principio. Cod. de secund. nuptiis. Quod si plus dederit, ea parte qua exc. sit irritum erit, reliquum vero firmum subsistet, ut colligitur ex dicta leg. hæc edita l. 6. in princip. Cod. de secund. nuptiis. Et ibi Glossa, Alexand. de Neuo cap. fin. num. 8. de secund. nupt. Et docuit Anton. Gab. r. 3. commun. opin. lib. 3. tit. de secundis nuptiis, conc. 4. Sanch. d. lib. 7. disp. 88. n. 3.

Tertia Mater secundò nubens amittit filiorum tutelam, leg. fin. & Authent. Sacramentum. Cod. quando mulier tutela officio. & Authent. ut sine prohibitione matris §. vn. collat. 7. & leg. 5. tit. 16. part. 6. Et idem intelligendum est si curatrix filiorum sit, quia dispositum in tutela censetur in curatoria dispositum. Argum. leg. quod si nobis, §. quod in procuratore. ff. de Edictio l. i. Et docet Glossa in authent. matri. Et auie verbo tutelam. Cod. quando mulier. Decius in cap. ex parte M. de appellationib. Gregor. Lopez in l. 4. verbo la guarda. tit. 16. p. 6. Sanch. alios referens d. disp. 88. n. 11. Amittit inquam non per sponsalia de futuro, quia hæ non sunt nuptiæ, sed nuptiarum promissio. Et Auth. Sacramentum expressè dixit contractis secundis nuptiis. Quod adeò verum est, ut nec Index denegare ei tutelam possit ob sponsalia contracta, quia vsque hæc perficantur suspecta reparari non debet. Sicuti ut probabilis docuerunt Greg. Lopez in dicta l. 5. verbo casando. Gutierri de tutela 3. p. c. 9. m. 2. Menoch. de arbitrar. casu 151. n. 7. Sanch. lib. 7. disp. 88. n. 5. Matrimonium verò ratum, & firmum esse debet, aliàs non verificabitur ad secundas nuptias verè, & propriè transisse, ut rectè aduersus Baldum in c. ex parte M. n. 20. de appellationib. notauit Sanch. d. disp. 88. n. 7.

Sufficere autem matrimonium ratum esse, tametsi consummatum non sit ad amittendam tutelam docet Bald. in l. omnem, n. 10. ad Senarius. Consultum Tertullia. Alexand. de Neuo in cap. fin. n. 10. de secundis nuptiis. Anton. Gab. tom. 3. commun. opin. lib. 3. tit. de secund. nupt. concl. 9. num. 13. quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 88. num. 6. Quia Textus uxorem transuentem ad secundas nuptias tutelam priuatur, eo quòd violauerit datam fidem à nuptiis abstinendi, & quia per matrimonium suspecta redditur malæ administrationis. Ad hæ rationes procedant, esto matrimonium consummatum non sit, ergo, &c. Nihilominus verius censo requiri matrimonium esse consummatum. Tum quia Textus de transiu ad secundas nuptias expressè locuti sunt, nuptiæ autem propriè non sunt quouique matrimonium sit consummatum. Præterea hæ leges pænnales, & correctiue non debent extendi, sed potius restringi, ac proinde de matrimonio in suo esse perfecto, quale est consummatum intelligi debent. Sicuti docuerunt Rom. singul. 229. tu habes quod mater, &c. Neuzanus lib. 2. filia nuptialis num. 50. Boërius quest. 266. num. 5. Gozadinus conf. 18. num. 4. Menoch. de arbit. casu 151. n. 8. Ad rationem oppositam negandum est matrimonij contractu absque consummatione perfectè fidem datam violari, aut suspectam de malà administratione reddi.

Porro transiu ad secundas nuptias amittitur tutela ipso iure, ita vt in conscientia obligatur mater à tutela munere